

สัปดาห์ที่ 5

หลักปรัชญาของ จอห์น ดิวอี้

ปรัชญาการศึกษา โดย จอห์น ดิวอี้

- **สรุปปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism)**

พัฒนา **(Progressivism)** หมายถึง ก้าวหน้า เปลี่ยนแปลง ไม่หยุดอยู่กับที่ ปรัชญาการศึกษานี้มีชื่อเรียกเป็นหลายอย่าง เช่น พัฒนนิยม พัฒนาการนิยม อุปกรณ์นิยม (Instrumentalism) ประสบการณ์นิยม (Experimentalism) ปรัชญาการศึกษานี้เป็นปรัชญาการศึกษาที่แพร่หลาย และเป็นที่ยอมรับทั่วโลกมากที่สุดลัทธิหนึ่ง

- จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เป็นนักปรัชญาและนักการศึกษาซึ่งมีชื่อเสียงที่สุดของลัทธินี้ ดิวอี้ พยายามชี้ให้เห็นว่าการศึกษาแบบเก่า (Traditional) หรือแบบอนุรักษ (Conservative) มีข้อดีและข้อเสียอย่างไรและการศึกษาแบบก้าวหน้า (Progressive) มีลักษณะเด่นอย่างไรบ้าง ดิวอี้มีความเห็นว่าการศึกษาที่ถูกต้อง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับแบบเก่าหรือแบบก้าวหน้าเพียงระบบใดระบบหนึ่ง ปรัชญาของดิวอี้เป็นปรัชญาที่สะท้อนออกมาเด่นชัดในเรื่องการศึกษาที่ยกย่องประสบการณ์ทั้งปวงที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้สถานการณ์ที่เป็นจริง

- **หลักการความคิด**

ปรัชญากลุ่มนี้มีความเชื่อที่ว่าสาระสำคัญและภาวะความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลายนั้นมิได้คงที่หรือหยุดนิ่ง หากแต่แปรเปลี่ยนสภาพไปตามกาลเวลาและสิ่งแวดล้อม

หลักการทางการศึกษา

- ทฤษฎีการศึกษาปรัชญาพัฒนานิยมซึ่งได้ชื่อว่าเป็น “หนทางก้าวหน้าไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม” (Progressive Road to Culture) มีหลักการสำคัญ 6 ประการคือ
- การศึกษาคือชีวิต ไม่ใช่การเตรียมตัวเพื่อการดำเนินชีวิต
- การศึกษาควรจะจัดให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน
- การเรียนรู้โดยวิธีการแก้ปัญหา มีความสำคัญมากกว่าการเรียนรู้โดยวิธีท่องจำ
- เนื้อหาบทบาทของครูควรจะเป็นที่ปรึกษา ไม่ใช่ผู้บงการหรือออกคำสั่ง
- โรงเรียนควรส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน
- วิถีชีวิตและค่านิยมประชาธิปไตย

ลักษณะของหลักสูตร

- เชื่อว่าหลักสูตรนั้นควรเป็นหลักสูตรแบบ
- ยึดตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-centered Curriculum)
กล่าวคือ ยึดถือความสนใจของผู้เรียนเป็นตัว กำหนดสิ่งที่จะให้เรียน โดยไม่คำนึงถึงว่าสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ หรือต้องการเรียนนั้นจะมีความหมายหรือเป็นประโยชน์ใด ๆ แก่การสร้างสรรคสติปัญญา หรือการดำเนินชีวิตของผู้เรียนหรือไม่ เป็นการให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่

ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

- เน้นการฝึกการกระทำ (Learning by doing) เพื่อให้เกิดประสบการณ์โดยตรง การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริงต้องใช้กระบวนการแก้ปัญหา การเรียนการสอนในลักษณะนี้จึงใช้การสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving) โดยนำหลักการปัญหาทางวิทยาศาสตร์มาใช้และต้องเน้นให้เด็กมีความสามารถในการแก้ปัญหา เนื่องจากความรู้เกิดจากการปฏิบัติจริงถ้าสิ่งใดยังไม่ถูกใช้สำหรับกระทำสิ่งนั้นเป็นเพียงข้อมูลไม่ใช่ความรู้

ทฤษฎีธรรมชาติของความรู้

๑. จิตนิยม (Idealism)

จิตนิยมแบ่งออกเป็น ๓ สาขา

- ๓.๑ จิตนิยมเชิงอัตวิสัย (**Subjective Idealism**) เชื่อว่าสิ่งที่เรารู้ ทั้งปวงขึ้นอยู่กับจิตตัวเอง นักปรัชญา คือ จอร์จ เบริคเลย์
- ๓.๒ ปรัชญาญาณนิยม (**Phenomenalism**) เชื่อว่าความรู้ที่เป็นไปได้ นั้น คือ ความรู้ที่เกี่ยวข้อง กับปรากฏการณ์เท่านั้น วัตถุเป็นสิ่งเดียวกันกับปรากฏการณ์ ความมีอยู่ของวัตถุ และคุณสมบัติของวัตถุจึงขึ้นอยู่กับผู้รับรู้ หรือการที่ถูกรู้ สิ่งที่ปรากฏในสภาพที่ปรากฏการณ์ของสิ่งนั้นนั้นเอง คือวัตถุนั้นหรือสิ่งนั้น ความรู้เกี่ยวกับวัตถุนั้นหรือสิ่งนั้นเป็นความรู้ตรงและขึ้นอยู่กับความคิดของจิต นักปรัชญา คือ อิมมานูเอล คานท์
- ๓.๓ จิตนิยมเชิงปรวิสัย (**Objective Idealism**) เชื่อว่าวัตถุทุกชนิด เป็นจริงด้วยตัวของมันเอง แต่ไม่เป็นอิสระจากจิตโดยสิ้นเชิง วัตถุมิได้เป็นอิสระ จากจิต คือ ต้องมีจิตเป็นพื้นฐานในการรู้วัตถุ แต่ในขณะเดียวกันถ้าไม่มีจิตรับรู้วัตถุ วัตถุก็มีอยู่และอยู่อย่างที่มีมันเป็น นักปรัชญา คือ จอร์จ วิลเฮลมไฟร์ดริช เฮเกิล

๒. สัจนิยม (**Realism**) เชื่อว่าผัสสะหรือประสบการณ์มีส่วนเข้าถึงความจริง

สัจนิยมแบ่งออกเป็น ๓ สาขา คือ

- ๒.๑ สัจนิยมแบบพิวเฟิน (**Native Realism**) เชื่อว่าความจริงเป็นเอกเทศในตัวมันเองไม่ ขึ้นกับการรับรู้ของจิตหรือผู้รู้ ไม่ว่าจะไม่มีใครไปรับรู้มันหรือไม่ มันก็คงมีอยู่ตามปกติของมัน และปรากฏต่อประสาทตามที่เป็น ความรู้เกิดจากการที่จิตถ่ายแบบหรือลอกแบบสิ่งภายนอกพร้อมทั้งคุณภาพทุกอย่าง ความเป็นจริงของแต่ละสิ่งอย่างไรสามารถถ่ายแบบได้หมด ขนาด สี รูปร่าง เสียง อุณหภูมิ สิ่งเหล่านี้เป็นคุณภาพ (**Quality**) ที่มีจริงของวัตถุภายนอก มิใช่เป็นสิ่งที่จิตสร้างขึ้น

๒.๒ **สำนันิยมแบบตัวแทน (Representative)** เชื่อว่าไม่สามารถเข้าถึงความจริงโดยตรง แต่เข้าถึงด้วยข้อมูลอื่นเป็นตัวแทนของความจริง เช่น มโนคติเกิดจากการรับรู้ (เห็น) ดอกกุหลาบย้อมชัดเจนว่าการนี้ถึงดอกกุหลาบ การไตร่ตรองเป็นข้อมูลภายใน ซึ่งจะเกิดไม่ได้หากไม่ผ่านประสาทสัมผัสมาก่อน เช่น ถ้าไม่เคยเห็นดอกกุหลาบมาก่อนจะไม่สามารถนึกถึงดอกกุหลาบได้

๒.๓ **สำนันิยมใหม่ (Pragmatism)** เชื่อว่า ทั้งประสบการณ์และเหตุผลต่างมีส่วนเข้าถึง ความจริง ดังนั้น มาตรการตัดสินความจริงควรเกิดจากการประนีประนอมเช่น รับรู้ว่าดอกกุหลาบสีแดง ในความเป็นจริงดอกกุหลาบก็สีแดงแบบเดียวกับที่รับรู้

๓. ปฏิบัตินิยม (**Pragmatism**)

เชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต ความคิดเป็นเครื่องมือของการกระทำ ความคิดที่เอาไปใช้ไม่ได้ก็เป็นสิ่งไร้ความหมาย การรู้ การจำ และจินตนาการก็คือ การปรับตัวให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม

- **ญาณวิทยา** เป็นเรื่องที่ศึกษาลักษณะเด่นของความเป็นมนุษย์ที่เหนือกว่าสัตว์ประเภทอื่น คือ รู้จักคิด ทำให้มนุษย์มีความรู้ มีสติปัญญา จนสามารถพัฒนาตัวเองให้ก้าวหน้าไปไกลกว่าสัตว์ในทุก ๆ ด้าน นี่คือการกิจญาณวิทยา ญาณวิทยาจึงเป็นปรัชญาบริสุทธิ์ เพราะการที่จะรู้เข้าใจความจริง (อภิปรัชญา) ได้นั้นก็ต้องอาศัยญาณวิทยาสืบค้นหาความจริงทำการศึกษาวิเคราะห์เรื่องของความรู้อย่างละเอียดถี่ถ้วน เช่น บ่อเกิดของความรู้ ธรรมชาติของความรู้ เป็นต้น

ผลการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีประสบการณ์ของจอห์น ดิวอี้ ดังนี้

1. ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานโดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย
2. ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ตามความถนัดและศักยภาพด้วยการศึกษา ค้นคว้า ฝึกปฏิบัติ
3. กิจกรรมกลุ่มช่วยเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์
4. ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดจากการร่วมกิจกรรมและการค้นหาคำตอบจากประเด็นคำถามของผู้สอนและเพื่อน ๆ
5. ทุกขั้นตอนการจัดกิจกรรม จะสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม
6. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน
7. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน คือ ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข เกิดการพัฒนารอบด้าน

คำถาม

- 1. ปรัชญาการศึกษาของจอห์นดิวอี้เน้นหลักการเรียนอย่างไรให้เข้าถึงความจริงได้
- 2. หลักการ **Learning by doing** ทำอย่างไรจึงจะเกิดการเรียนรู้ที่ดี
- 3. ปรัชญากลุ่มจิตนิยม (Idealism) เน้นวิธีการคิดอย่างไร
- 4. ปรัชญากลุ่มสัจนิยม (Realism) และปฏิบัตินิยม (Pragmatism) เน้นเรียนรู้อะไรกับการพัฒนาชีวิต
- 5. ทฤษฎีประสบการณ์ของจอห์นดิวอี้ ให้แนวคิดเกี่ยวกับเรียนด้วยตนเองอย่างไร